

Svar på skriftligt spörsmål om politiska utnämningar

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 649/2020 rd undertecknat av riksdagsledamot Pihla Keto-Huovinen /saml m.fl.:

Garanterar den nuvarande lagstiftningen i tillräcklig utsträckning att den mest kompetenta sökanden väljs till en tjänst, och om inte, vilka åtgärder avser regeringen vidta för att förbättra situationen?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Grunderna och förfarandet för att utse tjänstemän är mycket noggrant föreskrivna i lagstiftningen, vilket förvaltningsutskottet konstaterade i sitt betänkande om ändringarna av statstjänstemannalagen (FvUB 8/2018) 2018.

Enligt 125 § i Finlands grundlag är utnämningsgrunderna för offentliga tjänster skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd. Dessa utnämningsgrunder bedöms alltid i förhållande till de allmänna och särskilda behörighetskraven för den tjänst som ska tillsättas och i bedömningen ska också tjänstebestämmelsen och uppgiftsområdet samt de konkreta arbetsuppgifter som hör till tjänsten beaktas. Utöver dessa utnämningsgrunder ska den person som utnämns till en statlig tjänst också uppfylla behörighetskraven som anges i lag eller förordning för tjänsten i fråga eller för uppgifterna som hör till tjänsten, med undantag av de få situationer där statsrådet har gett sökanden dispens från behörighetsvillkoret. I lagen finns det bland annat bestämmelser om språkkunskaper för statstjänstemän. Genom lag eller förordning har det även gått att föreskriva andra behörighetskrav, såsom vilka examina som krävs eller om andra särskilda behörighetskrav.

Bedömningen av huruvida de allmänna utnämningsgrunderna i Finlands grundlag och de särskilda behörighetskraven för tjänsten uppfylls är rättslig prövning. I övrigt omfattar tjänsteutnämningen ändamålsenlighetsprövning av den myndighet som sköter utnämningen. Ändamålsenlighetsprövningen styrs av bestämmelser i lagen och rättsprinciper inom förvaltningen, som justitiekanslern i statsrådet konstaterat i sitt avgörande nyligen (20.8.2020). Det innebär speciellt en jämlik, objektiv och saklig behandling vid utnämningsprövningen och lagenlig motivering av utnämningsprövningen. I tolkningen av de allmänna utnämningsgrunderna i Finlands grundlag och av de särskilda behörighetskraven samt avvägningen mellan dem ingår prövningsrätt, som tillkommer den myndighet som gör utnämningen.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 649/2020 rd

I samband med ändringar av statstjänstemannalagen 2015 föreskrevs det om gemensamma behörighetskrav för statens högsta ledning. Samtidigt avskaffades det s.k. anmälningförfarandet för en tjänst och man övergick till ett allmänt ansökningsförfarande även för de högsta tjänstemännen. Särskilda behörighetskrav för statsförvaltningens högsta tjänstemannaledning är högre högskoleexamen, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter samt i praktiken visad ledarförmåga och ledarerfarenhet. Bestämmelser om dessa särskilda behörighetskrav finns i statstjänstemannalagen och från dem kan det inte beviljas dispens med undantag för en person som söker tjänsten som riksförlikningsman. Utöver de gemensamma behörighetskraven för den högsta ledningen kan det vid behov ytterligare separat föreskrivas om de examina som krävs för dessa tjänster eller om andra särskilda behörighetskrav i statsrådets förordning om ämbetsverket i fråga.

Utöver eller i stället för behörighetskraven kan det även behövas andra tilläggsfärdigheter och personliga egenskaper i uppgifterna som hör till tjänsten. Även de tilläggsfärdigheter och personliga egenskaper som krävs för att sköta dessa tjänsteuppgifter ska nämnas i ansökningsannonsern för tjänsten och baserat på det kan de också beaktas i utnämningsprövningen. Sådana är till exempel språkkunskaper som behövs för att sköta uppgifterna, samarbetsförmåga samt muntlig och skriftlig framställningsförmåga.

Enligt statstjänstemannalagen kan statliga tjänster sökas öppet och ansökningsannonserna offentliggörs på riksnivå. Tjänsten kan tillsättas utan att den ledigförklarats endast om det föreskrivs i lagen. I och med ändringen av statstjänstemannalagen om trädde i kraft vid ingången av 2019 får den som söker en tjänst också genom besvär söka ändring i beslutet om utnämning till tjänsten eller tjänsteförhållandet, med undantag av vissa särskilt föreskrivna situationer.

Ändring i beslutet om utnämning får fortfarande inte sökas bl.a., om det är republikens president som har utnämningsbehörighet eller om det är fråga om statsförvaltningens högsta tjänstemannaledning som omfattas av statsrådets allmänna sammanträdes utnämningsbehörighet. Efter att ha fått grundlagsutskottets utlåtande i ärendet (GrUU 42/2017) kom förvaltningsutskottet som behandlade ärendet i sitt betänkande (FvUB 8/2018) 2018 fram till att anse det motiverat att utsträcka rätten att söka ändring till utnämningar som omfattas av statsrådets allmänna sammanträdes utnämningsbehörighet, dock med undantag av sådana tjänster inom den högsta ledningen som avses i 26 § 3 och 4 punkten i statstjänstemannalagen.

De utnämningsbeslut som görs av statsrådets allmänna sammanträde omfattas av justitiekanslerns förhandskontroll och det är möjligt att framställa klagomål om statens tjänsteutnämningar till de högsta laglighetsövervakarna också i efterhand.

Tillräckligheten i lagstiftningen om statliga tjänsteutnämningar har granskats och uppdaterats i samband med de ändringar av tjänstemannalagen som trädde i kraft både 2015 och 2019. Närmare anvisningar om lagstiftning och principer som ska iakttas när tjänster tillsätts finns i finansministeriets anvisning om principer som ska iakttas när tjänster tillsätts. Anvisningen kontrolleras regelbundet och den har senast uppdaterats i april 2019. I lagstiftningen och tjänstetillsättningsförfarandena finns det alltså ett flertal element, vars syfte är att säkerställa att det till varje tjänst

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 649/2020 rd

väljs den sökande som är mest kompetent att utföra uppgiften. I det ingår utnämnares prövningsrätt, som också syftar till att säkerställa att viktiga tjänster får de bästa sökandena från alla sektorer i samhället.

Frågor i anslutning till valet och utnämningar av statsförvaltningen högsta ledning är också en del av det kontinuerliga utvecklingsarbetet av den högsta ledningens tjänsteförhållande och de gemensamma urvalskriterierna. Behoven av ändringar kommer alltså att granskas även i fortsättningen.

Helsingfors 23.9.2020

Kommunminister Sirpa Paatero